

Бурбело В.Б.,

**АКТ ДОВЕРИЯ В КОММУНИКАТИВНОМ ПРОЦЕССЕ
(К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ)**

Статья посвящена анализу понятия доверия в современных общественных науках и определению лингвокоммуникативных перспектив его исследования. Основное внимание уделено выделению речеактовых составляющих доверия, основных семантических доменов ее расположения, а также эпистемических и моральных состояний и психологических модусов, которые определяют это явление. Социально-пракисная специализация доверия рассматривается в плане типологизации ее видов и источников.

Ключевые слова: *коммуникация, доверие, речевой акт, интеракция, семантический домен, эпистемическое состояние, моральное состояние, психологический модус, социально-пракисная типологизация.*

Burbelo V.B.,

**THE ACT OF TRUST IN THE PROCESS OF
COMMUNICATION (TO THE STATEMENT OF PROBLEM)**

This article analyzes the notion of trust in the modern social sciences and defines linguistic and communicative prospects for its research. The article focuses on the identification of speech act elements of trust, basic semantic domains of its location, as well as epistemic and moral states and psychological modes that define this phenomenon. Social and praxis specialization of trust is considered in terms of the typology of its kinds and sources.

Key words: *communication, trust, speech act, interaction, semantic domain, epistemic state, morale state, psychological mode, social and praxis typology.*

УДК 81'25(091)"03/04"

*Головач У.В., к. філол. н., доц.,
Український католицький університет*

**БІЛЯ ВИТОКІВ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ:
ЄРОНІМ СТРІДОНСЬКИЙ
ПРО НАЙКРАЩИЙ СПОСІБ ПЕРЕКЛАДУ**

У статті розглядається перекладацька техніка Єроніма Стрідонського (бл. 346–420) в контексті формування

християнської літератури латинською мовою. Увагу зосереджено на теоретичних міркуваннях Єроніма про переклад як особливу форму літературної діяльності, проакцентовано його внесок у визначенні основних перекладознавчих категорій.

Ключові слова: історія і теорія перекладу, вільний і буквальный переклад, мовний узус.

Кожне покоління намагається знайти в працях попередників те, що суголосне його часові або підтверджує його власне бачення досліджуваних предметів чи явищ. Цим, мабуть, і пояснюється звернення сучасних дослідників до праць мислителів минулих віків, навіть якщо досягнення останніх в тій чи іншій ділянці людського знання виглядають, м'яко кажучи, наївними. Старі поняття, якими "від Ціцерона до Беняміна"⁶ оперує будь-яка дискусія про переклад, суть точність і свобода – свобода відтворення смислу і підпорядкована їй вірність слову, не втратили своєї актуальності і понині. Відтак цікаво поглянути, як ці поняття зароджувалися і в якій площині відбувалася розумова діяльність, що їй ми завдячуємо першими спробами вербалізації та теоретичного обґрунтування перекладознавчої проблематики.

У цьому контексті привертає увагу знакова для історії перекладу постать Єроніма Стрідонського, пресвітера і Учителя Церкви, який на віки віків прославив себе перекладом Святого Письма латинською мовою і за це заслужив собі велику шану серед нащадків. Варто лише згадати, що перекладачі мають св. Єроніма за небесного покровителя, а 30 вересня, день його смерті, проголошено Міжнародним днем перекладачів.

У величезному корпусі літературного доробку Єроніма ми знаходимо роздуми про переклад, перекладачів, а також теоретичні міркування, які свідчать про те, що Єронім не лише

⁶ "De Cicéron à Benjamin. Traducteurs, traductions, réflexions" — назва книги відомого французького теоретика перекладу М. Балляра, навіяна, за його ж словами, періодизацією перекладу Дж. Стейнера, згідно з якою перший період, що охоплює вісімнадцять століть, починається перекладознавчими міркуваннями Ціцерона і закінчується коментарем Ф. Гельдерліна до його власних перекладів Софокла (1804 р.) [Ballard, с. 17–18].

перекладав, а й серйозно осмислював проблеми перекладацької діяльності. Основним джерелом, що засвідчує внесок Єроніма в теорію перекладу, є лист *До Паммахія*, що відомий під назвою *De optimo genere interpretandi*, а також передмова до його перекладу *Хроніки* Євсевія Кесарійського, листи *До Вігіланція* та *До Паммахія і Океана*. Аналізуючи ці античні джерела і розглядаючи на їх основі вклад Єроніма в еволюцію теоретичних поглядів на переклад, можна з певністю сказати, що Єронім був одним із перших, хто, усвідомивши складність, суперечність і різноманітність цього виду творчої діяльності, був серед тих, хто закладав основи теорії перекладу, і чимало доклався до визначення її основних категорій.

Єронім був одним із найосвіченіших людей свого часу. У другій половині IV століття, коли латинська мова активно входила в усі сфери християнського життя Західної Римської імперії, він за проханням римського єпископа Дамаса здійснює редагування текстів Євангелій і Псалтиря і згодом береться за переклад Священного Писання. Оскільки на цей час навіть освічені римляни перестають володіти грецькою мовою, він поряд з іншими визначними літераторами — такими, як Руфін Аквілейський, Марій Вікторин, Іларій Піктавійський, Амвросій Медіоланський, береться за перекладацьку працю, щоб ознайомити латиномовну публіку з християнською літературою, що на початках творилася грецькою мовою, а тепер ставала дедалі менш доступною для широкого кола громадян Римської імперії [Аверинцев, с.15–19].

До 380–382 років належить перша велика праця Єроніма в царині літератури. Йдеться про Єронімів переклад і продовження *Хроніки* Євсевія Кесарійського. У цьому тексті коментатори відзначають численні огріхи і неточності в перекладі окремих фраз. Критики Єроніма схильні бачити причину цих неточностей в недостатньому знанні мов та історії, а також у поспішності перекладача. У передмові до видання латиномовної *Хроніки*, адресованій друзям Вінцентію і Галлієну, Єронім і сам визнає за собою цю провину: "Отож, мій любий Вінцентію, і ти, Галлієне, часточко моєї душі, прошу вас, перечитайте цей нашвидкуруч зладжений труд не як судді, а як друзі: тим більше, що і

переписувачу, як ви знаєте, я диктував у великому поспіху. А свідченням труднощів завдання є божественні книги: створені сімдесятьма перекладачами, вони не зберігають того ж смаку в грецькомовному викладі" (*non eundem saporem in Graeco sermone custodiunt*)⁷. Вжите тут слово *saporem*, в якому прочитується термінологічне значення, засвідчує народження в перекладацькому мисленні Єроніма прагматичної інтуїції, що пізніше окреслиться в прагматиці перекладу як комунікативний ефект. Якщо Єронім говорить, що цільовий текст не зберігає того самого смаку, то це можна розуміти, що він не досягає бажаного, тобто рівнозначного оригіналові комунікативного ефекту чи враження. Прагматично зумовлені лексичні і прагматичні трансформації, що сприяють досягненню найкращого комунікативного ефекту, розглядаються у сучасному перекладознавстві як *conditio sine non* всякого перекладу. "Важко, ідучи чужими рядками, десь не відхилитись; нелегко зробити так, щоб гарно сказане іншою мовою зберегло свою красу в перекладі. Щось, наприклад, виражено одним особливим словом, а я не маю чим його замінити; коли ж я намагаюся виразити думку довгим зворотом, то з великими труднощами долаю короткий відрізок шляху. До цього додається плутанина, спричинена роз'єднанням суміжних слів, різниця у вживанні відмінків, різноманітність фігур, і врешті, я би сказав, природна своєрідність мови (*vernaculum linguae genus*). Якщо я перекладаю слово в слово, це звучить недоладно; якщо з необхідності щось зміню в порядку чи способі вислову, то буде здаватися, що я відступив від обов'язків перекладача"⁸. Отак від початків перекладацької діяльності

⁷ *Itaque, mi Vincenti charissime, et tu Galliene, pars animae meae, obsecro, ut quicquid hoc tumultuarii operis est, amicorum, non iudicum animo relegatis: praesertim cum et notario, ut scitis, velocissime dictaverim, et difficultatem rei etiam divinatorum voluminum instrumenta testetur, quae a LXX Interpretibus edita, non eundem saporem in Graeco sermone custodiunt (Praefatio // MPL, т. 27).*

⁸ *Difficile est enim, alienas lineas insequentem non alicubi excidere; arduum, ut quae in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione conservent. Significatum est aliquid unius verbi proprietate, non habeo meum quod id efferam; et dum quaero implere sententiam, longo ambitu vix brevia spatia consumo. Accedunt hyperbatorum anfractus, dissimilitudines casuum, varietates figurarum; ipsum postremo suum, et, ut ita dicam, vernaculum linguae genus. Si ad verbum*

накреслюється і теоретично осмислюється тенденція балансувати між Сциллою і Харібдою вільного і буквального перекладу.

Водночас Єронім добре усвідомлював, що яким би віртуозним не був перекладач, втрати при перекладі неминучі: "Якщо хтось думає, що краса мови не губиться в перекладі, нехай дослівно перекладе латиною Гомера — скажу більше — нехай перекладе його рідною мовою прозові, — і ти побачиш смішний набір слів і найкрасномовнішого поета, який заледве вміє говорити"⁹.

Цю головну в теоретичних міркуваннях про переклад думку Єронім ще глибше розвиває в листі *До Паммахія*, на цей раз посилаючись на визнаний еталон риторичної майстерності Ціцерона: "Я ж не тільки допускаю, а й відкрито визнаю, що в перекладах з грецької мови <...> я передаю не слово словом, а смисл смислом (*nec verbum verbo, sed sensum exprimere de sensu*)¹⁰. А за вчителя у цьому я маю Ціцерона, який переклав Платонового *Протагора* і *Про господарство* Ксенофонта, а ще дві знамениті промови Есхіна і Демосфена спрямовані одна проти одної. Скільки він у цих перекладах пропустив, скільки додав, скільки змінив, щоб особливості чужої мови передати особливостями своєї — про це зараз не впору говорити. Для мене достатньо авторитету самого перекладача, який в передмові до цих промов говорить так: "Я вважав, що маю взятися за працю корисну для тих, хто вчиться, хоч мені самому зовсім непотрібну. Я переклав з аттичного діалекту знамениті промови двох найвизначніших риторів — Есхіна й Демосфена, у яких вони себе взаємно поборювали; переклав не як товмач, а як оратор — пристосовавши самі думки та їх вираження, тобто фігури і слова, до нашого звичного способу вислову. Я не вважав за необхідне передавати їх слово в слово, але зберіг

interpretor, absurde resonat; si ob necessitatem aliquid in ordine, vel in sermone mutavero, ab interpretis videbor officio recessisse (Praefatio // MPL, т. 27).

⁹ Дві останні цитати Єронім наводить також в листі *До Паммахія* "De optimo genere interpretandi" (гл. 5).

¹⁰ Ego enim non solum fateor, sed libera voce profiteor, me in interpretatione Graecorum <...> non verbum verbo, sed sensum exprimere de sensu (Ep. 57 // MPL, т. 22).

характер і силу слів. Вважав, що для читача має значення не підрахунок слів а, так би мовити, їхня вага". І ще на закінчення передмови: "Якщо їхні промови — маю надію — я передам, зберігши всі позитивні якості, тобто думки, фігури і порядок викладу, а самі слова настільки, щоб не розходилися з нашими смаками; і якщо не будуть вони перекладом кожного грецького слова, то ми однак потрудилися, щоб зберегти їхній характер"¹¹. Також Горацій, мудрий муж і вчений, у *Поетичному мистецтві* радить досвідченому перекладачеві перестати "товкти слово в слово, мов дріб'язковий товмач"¹²" (гл. 5). Звернення в пошуку аргументації до Ціцерона і до Горація виразно свідчить, що у підході до перекладу Єронім, як і його великі попередники в латиномовному письменстві, сповідує риторичний підхід. І Ціцерон і Горацій дають настанови тим, хто прагне навчитися мистецтву слова, а не вмінню перекладати. Обидва використовують порівняння з перекладачем буквалістом (*fidus interpres*) — антиподом красномовного оратора або поета, щоб продемонструвати, як не потрібно робити. Для оратора, для літератора переклад — це корисна справа, завдяки якій вивільняється лінгвістична і естетична енергія мови перекладу, що до цього існувала потенційно. Саме на цьому наголошує з дистанції пройденого за тисячоліття шляху Поль Рікер, який вбачає у перекладі засіб для розширення горизонтів цільової мови, а для перекладача — нагодою формувати себе і займатися самовихованням, тобто освітою [Ricoer, с. 16].

Єронім, учень і послідовник Ціцерона, радше зачисляв себе до касти літераторів, ніж тлумачів. Тому і в перекладі, важливому для нього виді літературної діяльності, він прагнув сам і закликав інших дослухатися до порад своїх учителів

¹¹ Putavi mihi suscipiendum laborem utilem studiosis, mihi quidem ipsi non necessarium. Converti enim ex Atticis duorum eloquentissimorum nobilissimas orationes inter seque contrarias, Aeschinis et Demosthenis; nec converti ut interpres, sed ut orator, sentiis isdem et earum formis tamquam figuris, verbis ad nostram consuetudinem artis. In quibus non verbum pro verbo necesse habui reddere, sed genus omne verborum vimque servavi. Non enim ea me adnumerare lectori putavi oportere, sed tamquam appendere (Cicero. *De optimo genere oratorum* 23)

¹² Nec verbum verbo curabis reddere, fidus interpres (Horatius. *Epistula ad Pisones* 133)

почувати себе у перекладі вільно, не сковувати своєї мови і стилю рамками вихідного тексту, тобто не бути буквалістом. "Теренцій, перекладав Менандра, Плавт і Цецилій — давніх комедіографів. Хіба вони трималися, немов в'язні, слів і не намагалися зберегти красу і вишуканість вислову?"¹³ (гл. 5). Це риторичне запитання Єронім підсилює докором його критикам, які закликали сповідувати принцип вірності перекладу оригіналові. Єронім доволі гостро заперечує їм, називаючи вірний переклад невмілим наслідуванням, *κακοζηλίαν*. Гострота, що межує з грубістю, полягає в тому, що всіх таких критиків, які дорікали Єроніму за відхід від букви оригіналу, він протиставляє освіченим людям: "Що ви називаєте вірністю перекладу, те люди освічені вважають нерозумним наслідуванням, що не знає ні такту, ні міри"¹⁴ (гл. 5). Для Єроніма, як і для його попередників, саме слово *interpretis* було позначене негативною конотацією, бо вказувало на букваліста, який, не маючи таланту до слова, тримався букви оригіналу.

Свій основний принцип перекладу — відхід від дослівності і націленість на відтворення не значення окремих слів, а смислу вислову (*non verbum verbo, sed sensum exprimere de sensu*),¹⁵ Єронім підкріплює посиланнями на інших авторів. "Дня мені було б замало, якби я спробував навести свідчення всіх, хто перекладаючи віддавав перевагу смислу. Зараз досить назвати Іларія Сповідника, який переклав з грецької мови латиною *Гомілії на книгу Йова* і численні тлумачення на *Псалми*, і не тримався мертвої букви, не мучив себе марудним перекладом, як роблять неосвічені простаки, але немовби

¹³ Terentius Menandrum, Plautus et Cecilius veteres comicos interpretantur sunt. Numquid haerent in verbis: ac non decorem magis et elegantiam in translatione conservant? (Ep. 57 // MPL, т. 22).

¹⁴ Quam vos veritatem interpretationis, hanc eruditi *κακοζηλίαν* nuncupant (Ep. 57 // MPL, т. 22).

¹⁵ Слід пам'ятати, що у Цицерона ця теза присутня тільки імпліцитно: Цицерон, що би йому не приписували, говорить про збереження характеру і сили слова, що в сучасних термінах і поняттях треба розуміти як націленість на комунікативний ефект, тобто прагматику перекладу: *non verbum pro verbo necesse habui reddere: sed genus omne verborum vimque servavi*.

за правом переможця переклав полонений смисл своєю мовою"¹⁶ (гл.6). Це новаторське розуміння відношення між оригіналом і перекладом, Єронім виражає в мілітарних термінах. Воно містить ідею "завоювання", коли перекладач виступає в ролі "завойовника", а авторський текст — в ролі "полоненого", який має пристосуватися до нових умов існування, тобто до узусу цільової мови.

У листі *До Вітіланція*, вказуючи на позитивний досвід своїх попередників Іларія Піктавійського і Євсевія Верчеллійського і виступаючи апологетом їхнього способу перекладу, Єронім пише: "Якщо це злочин, нехай звинувачують Сповідника Іларія, який *Коментар на Псалми* і *Бесіди на Книгу Йова* з його [тобто Орігена] книг переклав з грецької мови на латинську. Нехай винен буде в тому ж самому Євсевій Верчеллійський, який переклав нашою мовою *Коментар на Псалми* еретика Євсевія Кесарійського, хоч і пропускаючи еретичне, все краще зберіг"¹⁷ (гл. 2). Цей досвід Єронім вербалізує, бо для нього це ще й апологія його власного методу перекладу Орігена. У цьому ж листі *До Вітіланція* він, зокрема, пише: "Невже, якщо я все, що є добре, переклав, а погане або скоротив, або поправив, або замовчав, то мене треба звинувачувати в тому, що завдяки мені латиняни мають те, що в нього [в Орігена] є доброго, а поганого не знають?"¹⁸ (гл. 2).

У листі *До Паммахія і Океана*, виявляючи підхід до перекладу Марія Вікторина та Іларія Піктавійського, Єронім ніби підсумовує

¹⁶ Dies me deficient, si omnium qui ad sensum interpretati sunt, testimonia replicavero. Sufficit in praesenti nominasse Hilarium Confessorem, qui *Homilias in Iob*, et in *Psalms* tractatus plurimos in Latinum vertit e Graeco, nec assedit litterae dormitanti, et putida rusticorum interpretatione se torsit: quasi captivos sensus in suam linguam, victoris iure transposuit (Ep. 57 // MPL, т. 22).

¹⁷ Si hoc crimen est, arguatur Confessor Hilarius, qui *Psalmorum* interpretationem, et *Homilias in Iob* ex libris ejus, id est, ex Graeco in Latinum transtulit. Sit in culpa ejusdem confessionis Vercellensis Eusebius, qui omnium *Psalmorum Commentarios* haeretici hominis (Eusebii Caesariensis) vertit in nostrum eloquium: licet haeretica praetermittens, optima quaeque transtulerit. (Ep. 61 // MPL т. 22).

¹⁸ Si igitur quae bona sunt, transtuli, et mala vel amputavi, vel correxii, vel tacui; arguendus sum cur per me Latini bona ejus habeant, et mala ignorent? (Ep. 61 // MPL т. 22).

викладені вище міркування: "Вони переклали праці Орігена не як перекладачі, а як творці власного твору"¹⁹ (гл. 7).

Такий підхід виправдовувався, зокрема тим, що в ту епоху було відсутнє поняття авторського тексту. Це й приводило до того, що твори, які вже вийшли з-під пера автора, належали ніби усім. Тому перекладачі, а часто й переписувачі, відчували себе співавторами і залишали за собою право втручатися у текст. Складається враження, що Єронім взагалі відмовляє перекладові у специфіці, пропонуючи сприймати його як самостійну творчість серед інших видів літературної діяльності.

Отож ми бачимо, що спостерігається типологічна подібність між двома етапами історії латиномовної літератури: як в античний період латинські автори брали сюжети, жанри, віршові розміри грецької літератури і створювали авторські тексти, збагачуючи власну мову і літературу за допомогою чужого матеріалу і поєднуючи фрагменти вірного перекладу з вкрапленням своїх авторських пасажів, так і в перші століття поширення християнства, коли виникали перші латиномовні християнські твори, різні літературні жанри (послання, проповіді, коментарі, житія, апології, шестидневи) перекладались латинською мовою і сприймалися як автентичні [Stanula, с. 9].

Викладені у працях Єроніма міркування щодо перекладу засвідчують, що Єронім пов'язує вибір способу перекладу з функціональною характеристикою тексту. В сакральних текстах треба бути особливо уважним до кожної деталі. При перекладі біблійних текстів синтаксичні, морфологічні і навіть фонематичні структури цільової мови мають уподібнюватися структурам мови джерела, адже тут перекладач у прямому сенсі слова виступає герменевтом волі Бога. У листі *До Паммахія* Єронім недвозначно стверджує, а, може, правильніше буде сказати, повторює усталений погляд, що тексти Святого Письма, де навіть "порядок слів є таїнством"²⁰ (гл. 5), потребують іншого, максимально близького до джерельного тексту перекладу. Але весь подальший виклад насправді заперечує цю

¹⁹ Ejus tractatus non ut interpretes, sed ut auctores proprii operis transtulerunt (Ep. 84 // MPL т. 22).

²⁰ ubi et verborum ordo mysterium est (Ep. 57 // MPL, т. 22).

тезу про таїнство чи, інакшими словами, цей постулат залишається витісненим під тінь фігури замовчування. Адже конкретні приклади, які розглядає Єронім в листі *До Паммахія*, ставлять євангелістів і апостолів, власне інтерпретаторів пророчих слів і навіть Слова Господнього в один ряд з перекладачами несакральних текстів: "Довго треба було б зараз переповідати, скільки Сімдесят перекладачів додали від себе, скільки опустили"²¹ (гл.11). Однак, переконаний Єронім, "єдність духу згладжує різницю у словах"²² (гл. 7).

Загалом Єронім наполягає на праві давати у перекладі старозавітного канону іншу інтерпретацію (незважаючи на визнання перекладу Сімдесятьох перекладачів Церквою). Свій підхід він мотивує тим, що творці грецького тексту перекладали ще до появи Христа і часто не могли зрозуміти істинного смислу пророків; ми ж зараз знаючи, про що мова, маємо справу не з пророцтвом, а з історією. І оскільки ми краще розуміємо смисл тексту, то й можемо краще від попередників перекласти його. Саме тому творець латинської Біблії часто вважав за потрібне не зважати на старі переклади, а виходити від єврейського джерела, завдяки якому в перекладі набудуть правильного звучання слова і значення, а також те, що народжується в їх поєднанні.

Підсумовуючи сказане, можна відзначити, що хоч в Єроніма ще відсутня рефлексія стосовно самого предмета дослідження і філологічно ще не осмислені критерії вірності перекладу оригіналові, однак сформульовані ним на основі емпіричного досвіду принципи і підходи до перекладу зберігають історичну вартість. Його основна перекладацька максима — перекладати не слово словом, а смисл смислом, вказує на розуміння, що переклад — це не підрядник, в якому кожному слову оригіналу має відповідати слово в перекладі. Перекладач передає смисл оригінального твору, не дбаючи про збереження його форми; втрати при перекладі неминучі, вони можуть бути на шкоду формі, але в жодному разі не на шкоду смислові. Велика заслуга Єроніма в тому, що він сформулював це твердження ще задовго

²¹ Longum est nunc revolvere, quanta Septuaginta de suo addiderint, quanta dimiserint (Ep. 57 // MPL, т. 22).

²² Et tamen sermonum varietas, spiritus unitate concordat (Ep. 57 // MPL, т. 22).

до сосюрівської революції в мовознавстві, після якої в інтерпретаційній теорії перекладу цю максиму можна було сформулювати гранично чіткою формулою, що стала аксіомою в сучасному перекладознавстві: смисл тексту не зводиться до простої суми значень мовних одиниць.

Перекладений текст, вважає Єронім, має підпорядковуватися узусу цільової мови, авторський текст, потрапивши в полон до перекладача-завойовника, має пристосуватися до нових умов існування. Ця теза Єроніма через тисячоліття перегукується з блискуче висловленою метафорою, що розкриває суть перекладацького акту і належить Хосе Ортезі-і-Гассету: "Писати добре означає постійно порушувати граматику, усталений узус і загальноприйняті норми мови. Це акт постійного бунту проти суспільного середовища, акт підривної діяльності. Писати добре означає якоюсь мірою вдаватися до радикальних методів боротьби, що потребує мужності. Чудово, але перекладач зазвичай людина нерішуча. Через свою боязливість він якраз і обрав такий скромний вид діяльності. І ось він опиняється перед лицем поліційного апарату, який уособлюють граматику і безликий мовний узус. Що він робитиме з бунтівним текстом? Чи не занадто сподіватися від нього, щоб він і собі став бунтівником заради чужого тексту? Мабуть, над ним візьме верх боязливість і замість того, щоб боротися з граматичними обмеженнями, він вчинить якраз навпаки: ув'язнить автора тексту у в'язницю нормативної мови, тобто зрадить його: *Traduttore, traditore*" [Ortega y Gasset, с. 94]²³

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Аверинцев С. С.* Римский этап античной литературы / С. С. Аверинцев // Поэтика древнеримской литературы: жанры и стиль. – Москва: Наука, 1989. – С. 5–21. 2. *Ballard M.* De Cicéron à Benjamin. Traducteurs, traductions, réflexions / M. Ballard. – Lille, 1992. 3. *Ortega y Gasset J.* The Misery and Splendor of Translation / J. Ortega y Gasset // Theories of Translation: An Anthology of Essays from Dreden to

²³ Вперше цю працю Хосе Ортеги-і-Гассета "La Miseria y el esplendor de la traducción" було опубліковано іспанською мовою у "La Nación" (Buenos Aires), May–June 1937 (запропонований тут переклад здійснено автором статті з англійської версії).

Derrida. – The University of Chicago Press, 1992. – P. 93–126. 4. Ricoer P. On translation / P. Ricoer. – London and New York, 2006. 5. Stanula E. Twórcza rola tłumaczy / E. Stanula // *Święty Hieronim. Apologia przeciw Rufinowi*. – Warszawa, 1989. – С. 7–19.

Головач У. В., к. філол. н., доц.,
Український католицький університет

У ИСТОКОВ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ ПЕРЕВОДА: ИЕРОНИМ СТРИДОНСКИЙ О ЛУЧШЕМ СПОСОБЕ ПЕРЕВОДА

В данной статье рассматривается переводческая техника Иеронима Стридонского (ок. 346–420) в контексте формирования христианской литературы на латинском языке. Внимание сосредоточено на теоретических размышлениях Иеронима о переводе как особом виде литературной деятельности, подчеркивается его вклад в определение основных переводоведческих категорий.

Ключевые слова: история и теория перевода, вольный и буквальный перевод, языковой узус.

Holovatch U. V., Ph. D., Associate Professor,
Ukrainian Catholic University

THE ORIGINS OF TRANSLATION THEORY AND PRACTICE:

ST. JEROME ON THE BEST METHOD OF TRANSLATING

The article examines the translation technique of St. Jerome (c. 346–420) in the context of the formation of Latin Christian literature. Attention is focused on the analysis of theoretical thoughts of St. Jerome about translating that is treated by him as a special kind of literary authorship. Jerome's contribution to delineating the main categories of translation is underscored.

Key words: history and theory of translation, literal and loose translation, linguistic usage.

УДК 811.161.2'42:004

Дарчук Н.П., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ІДЕОГРАФІЧНОГО ТЕЗАУРУСА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено моделюванню ідеографічного тезауруса української мови на матеріалі іменників. Запропоновано методуку